

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen belenként egyszer szombaton, másfel len.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Adventi kérdés.

Ján. 4, 29—42.

Az emberiség hasonlatos a gazdag termőföldhöz. Időről időre meghozza a termést. Új gondolatok, eszmék, új vágyak, reménységek sarjadnak kebelén. Ezek pedig új törekvéseket, magasztos fellángolást szülnek. A népelet — ez a hatalmas tenger — folytonosan hullámzik. Isten rendelte így, hogy az elposványosodástól megóvja s dicső céljához juttassa. Ez a hullámozás tán soha sem volt élénkebb, nagyobb, szélesebb körre kiterjedő, mint napjainkban. Kicsiny nemzeti-ségek szinte hallatlan erőt fejtenek ki egyfelől önállóságukért, másfelől a nagyhatalmak által való elismertetésükért. Teljesülöben Ezékiel próféciája. Az elszórt csontok, a bányák nehéz, a gyárak füstös levegőjében, az alacsony, dohos műhelyekben, a szabad természet ölen kora hajnaltól csil-
lag feljöttéig véres verítéket ontó munkások megelevenednek s az a holtnak vélt tömeg, mely szinte lélek nélkül hordta az igát s dolgozott mások jólétéért anélkül, hogy sejtelmével vagy tiszta tudatával birt volna emberi méltóságának és küzdött volna az Istentől szívébe irt, de az emberi önzéstől kitépett örök jogaiért, anyagi és erkölcsi jólétének emeléséért, a társadalom fokozatos átalakításáért s a sajnosan fennálló társadalmi választó falak ledöntéseért: megmozdult, sőt szer-
vezkedik, harcot kiált mindennek, ami hite szerint érvényesülésének, jogai kivívásának útjában áll.

Amolyan igazi adventi hangulat, vágyódás a jobb jövő után, reménység az eszmék győ-
zelmében, tölti el az emberiséget s nem egy lángoló keblü ember hiszi, mint Simeon, hogy ha-
lált nem lát, mígnem meglátná az Urnak ama Krisztusát. A most született édes vágyakból, tarka
ábrándokból mennyi válik valóra: ki tudná azt megmondani?

Hisz' miként a dúsan virágzó fának nem mindegyik virágából leszen gyümölcs, úgy az
emberiség életfájának szindús virágaiból is a valóság zord szele sokat hullat le, sok vágy csak
szertefoszló szivárvány felhős egünkön, sok törekvés a lehetlenség sziklaszirtjein zuzódik össze,
sok fennen hirdetett eszme, melyek zászlója alatt vértanuk hosszú sora esett el élettelenül, kép-
telen ábrándnak bizonyul.

De minden reménység, melyben a lélek benső szüksége, mélységes vágya, szentséges
hite nyilatkozik meg az üdv, a szabadulás, a váltság az igazság és boldogság, a béke országa
után, adventi ígéret, melyre a valóság, a karácson vár.

Minden eszmény, mely az emberiség nemeseinek keblét eltölté, addig nem pihen mig a
világot meg nem hódította; az igazság mindegyik igéje testté lesz egykoron, minden nagy, embert,
világot megváltó gondolat, tiporja bár hosszú időn át az önzés vagy tudatlanság sárba, végre
diadalt arat, igaz, nem oly gyorsan, mint szeretnők, hanem amint Isten világkormányzó bölcse-
sége akarja.

Az adventi hangulat tehát megvan. A karácsoni diadal hite él! De van-e Megváltó?
Mi hallottuk és tudjuk, hogy ez bizony a világnak ama Megtartója, a Krisztus.

SMID ISTVÁN.

Apponyi.

Az mondatott, hogy mi reformátusok, különösen a Debr. Prot. Lap igazságtalanok és elfogultak vagyunk gróf Apponyi Albert közoktatásügyi miniszterrel szemben, ki jóakaró emberünk s ki a 48. XX. t.-c. végrehajtására is többet tett, mint elődei összevéve. Mégis közzé és a magyar nép — hiveink közzé állunk, a békés társadalomba üszköt dobunk s felekezeti harcra izgattuk. Súlyos szavak ezek s mi annál nehezebben hallgathatjuk el azokat, mert ha szórványosan, már másoktól is, hallottunk efféle beszédeket, s nem rég kézről-kézre járt az a röpke szó, hogy Apponyi a mi legjobb emberünk, valóságos kriptokálvinista.

Nem tartozom azok közé, akik ok nélkül támadnak, de a méltatlan sértést jóvátenni nincs elég erejük. Gróf Apponyi Alberttel és más vallásuakkal szemben sem vagyok elfogult. Ellenkezőleg eleitől kezdve vallom, hogy nemcsak azok a mi barátaink, akik szent vallásunkban születnek, hanem azok is, akik akár protestánsok, akár nem, de a szabadság és a magyarság ügyének védelmezői. Azt pedig magam is tanítom, hogy ügyünket a magyar protestánsok ügyét a múltban nagyon sokszor éppen a magyar katolikus testvéreink védelmezték meg s ezt várom tőlök a jövőben is. Még gróf Apponyi Alberttől is, akinek személyes képességeit napról-napra magasabbra értékelem, de akinek szereplését mind a protestantizmusra, mind az orszagra nézve napról-napra veszedelmesebbnek tartom.

Gróf Apponyi Albert nagyobb, aminőnek őt barátai és elvtársai hiszik. Istentől adatott nagy tehetség, akinek sok dolgokban igazat adott már az idő. A polgári házasság dolgában is, melyről ma mi is elismerhetjük, hogy e kérdésben az ő semipelagianus álláspontja volt a helyzetnek inkább megfelelő. Vallásos érzés és jellem tekintetében pedig alig lehet ma hozzá hasonlót találni.

Csak egyben kell nagyságát kétségbe vonnom, azt, hogy nekünk való államférfiu volna. Apponyi nagy mint ember, utólréhetetlen mint szónok s foglyul ejti a lelket, mint hívő, de mint államférfi teljesen fejletlen és nincs semmi érzéke az államhoz, a mai az új modern Magyarországhoz.

Ha volna, nem adna segílyt szerzetes iskoláknak, nemzetiségi intézeteknek, Rákóczi kolégiumoknak, Szent Imre egyletnek, kath. legény-

egyleteknek. Nem engedné, hogy első tisztviselője az állami intézmény ellen tüntessen. Nem tenné az állami iskolákat idegen tannyelvűekké, nem mozdítaná elő mindenben a decomponáló államellenes elemeket, elsőbbé tenné mindenben az állam és a magyarság érdekeit. Ő azonban első sorban mindig csak hívő, egyházának buzgó és hív tagja a ki nagy, naiv, középkorba való hite miatt vész el ránk nézve s ez okozza, hogy midőn érzéseit a közszereplésbe is beleviszi akaratlanul is rombolni kénytelen.

Már eddig is nagy a romlás, a mit az állam erősségeiben, a mi falainkon belől s a társadalomban okozott.

Az állami iskolákat s közoktatási intézményeket ő szolgáltatotta ki az ultramontanizmusnak.

A prot. egyetem eszméjét a nélkül, hogy a debreceni egyetem megvalósított volna, ő altatta el.

A szabad protestantizmust ő vitte át az állam vizeire és az állami segíly gondolatával egész vonalon megbarátkoztatott bennünket. Személyisége varázsával megnyerte magának embereinket.

A miért a néppárt megalakult, az ultramontan katholicizmus szellemét ő vitte bele a politikába, annak igényeit ő valósította meg. Ő felelős a mai zürzavaros helyzetért.

Ő a mai rendszer lelke, melynek célja a középkori kath. egyház restaurációja.

Akarva, akaratlan ennek az iránynak kedvez s ha másnak is látszik valamit adni, ez csak azért történik, hogy övének annál többet adhasson. Apponyi nem szereti a modern államot, és ezért nem hive az állami iskoláknak és állami intézmények megerősítésének. Az ő hibája azonban hitének erős és gazdag voltából és egyéniségének nagy erényeiből folyik. Nem is tehet róla, hogy ez erények a közéletben hibákká s az állam érdekeknek elárulóivá lesznek. Neki az állam alapjában ma is lázadás az egyház tekintélye ellen s az ő szabadságszeretete nem az állam biztosítékain épül, hanem az állam ellen is irányul.

Nekünk magyar protestánsoknak pedig mindenünk ez az állam.

A múltért is, melyben mi védtük, a jelenben is, mert tőle várjuk sebeink orvoslását a jövőben is, mert csak védelme alatt maradhatunk meg.

Ez az oka, hogy nem tudjuk elítélni a múlt nagy embereit s azok között a legnagyobbat Br. Eötvös Józsefet, ki autonómiánk ellen tört és Tisza Kálmánt, a ki az államsegély igénybevé-

telétől eltöltött s a többieket, a kik mind szűkeblűen és mostohán bántak el velünk. Nekünk nem adtak s ezért irántunk nem voltak méltányosak, de nem aláztak meg bennünket s nem sértették meg a mi igazainkat, azzal, hogy az állam javait miattunk közpédára vessék.

S ez az oka, hogy nyugtalansággal nézünk a mai rendszer férfaira s aggódva látjuk, hogy a bennünket illető jogos segély megadását egész sereg kétes jellegű dolgokról teszük függővé s hogy ott ahol az állam érdekei forognak kockán, a mi hallgatásunkat várják.

Szerencsétlen ország is ez a miénk. Ime mi magyarok vagyunk és iskoláinkban és templomainkban az evangélium által a magyar állam és nép nagy céljait szolgáljuk.

Szolgálatainkat a törvény is elismeri és e szolgálatok jutalmához, mi mégis az ország s a közvagyon elpredálása nélkül, romlása nélkül hozzá nem juthatunk. Azt mondják, hogy ha nekünk adnak, adni kell minden felekezetnek.

Am adjanak is, de az *államsegélynek mértéke minden felekezethél a magyar állam érdekében végzett igaz teljesítmény legyen.*

A népet megmenti a benső nagy lelki és erkölcsi erő. Nálunk ez mindenképen a haza vesztére szolgál. A mi részünkről, mert az állam azt nem méltányolja, a mások részéről mert az egyház iránti hűségnek feláldozzák az állam érdekeit.

De hát miért fordul meg e dolgok eldöntése azokon a kikben nincs semmi érzék az állam érdekét előmozdító szabad társadalmi alakulatok és erők iránt, amilyenek voltak a régi rendszer nagy térfiai, akik mindent csak az államnak követeltek és semmit az államalkotó részeknek vissza nem adnak. S miért van sorunk letéve azoknak a kezébe, akik az állam érdekeit s azok között a miénket is csak a részek szempontjából s a vallásos érzés elfogultságával nézik? Gróf Apponyi Albert ez utóbbiak közül való. Azért bár tisztelettel hajtjuk meg lobogónkat előtte és személyét nagyra értékeljük, mi nem bizhatunk benne és helyette mást várunk, aki nem annyira nekünk, mint a magyarságnak léssen eljövendő.

dr. Ferenczy Gyula.

Jelszó legyen: Hit és vallásosság!

Milyen időket élünk!? Milyen emberek vagyunk!? Efféle kérdések támadnak a gondol-

kozó ember lelkében, ha akár közállapotainkat, akár az egyes embert teszi figyelme és vizsgálódása tárgyává.

Sem, a rohanó időben egymásra torlódo események, sem a fejlődés utvonalaán recsegve düledező ósdi alkotások váltják ki sziveinkből a sóhajt és lelkeinkből az aggodalmat, hanem az a mód felett való sivárság, mely im azokban megnyilatkozik és az az üresség, mely ezek nyomán támad és amely irtóztató kérdőjelle alakul a „reményteljes“ jövendőre vonatkozólag.

Mind az események torlódoása, mind a régiek elmulása természetes, érthető és következetes, hiszen zürzavarból kél ki a *valóság* és romokon épül fel az *új világ*; de amikor mindezek, t. i. eszmények és romok úgy rohannak egymás tetejébe, hogy eltemetik, megsemmisítik az alapot is, melyen a kergetett jövendő új világa felépülhetne s magának biztos és boldog életet remélhetne: akkor valóban nem csoda, ha nehéz sóhajok kelnek ajkainkon s gyötrő aggodalmak telepednek meg lelkeinken.

Szocializmus, klerikalizmus, atheizmus, naturalizmus, bigot-izmus, örjögő nazarénizmus, baptizmus, demokratizmus, feudalizmus — és Isten tudja miféle „izmusok“ még, — mind ott lábatlankodnak a mai nemzeti és társadalmi élet utvonalaán és ravaszul megkaparított hatalmukkal, vagy durva és elvadult erőszakoskodással sőt némelyek szemforgató alázatosságukkal uralkodni kívánnak a lelkeken s a tömegeknek mesterségesen megnevelt, illetve egyesített erejét kívánják fogni a maguk hatalmi szekere elé.

Mert ma egyedül csak azért, t. i. a hatalmi érdekért foly az elkeseredett harc.

Az a néhány, magasabb eszmékért lelkesedő s nemes ideálokért hevülő ember vagy próféta, kik belekerültek e forgatagba s készek magukat föl is átdozni; azok nem tudnak vezető szerephez jutni s elenyésznek elmulnak ebben a mindent felfaló zürzavarban, ebben az éktelen tülekedésben és csata ordításban.

Szomorú, gyászos jellege az időnek és az időben élő s életével tettekben megnyilatkozó társadalmaknak, hogy amidőn egyik a másiktól veszi át az események jelzését, az értelmi fejlettség, a szellemi haladás nagy területén képtelen határozottan megmutatni s egy bizonyos ponthoz leszögezni azt az *erkölcsi alapot*, melyhez kötve és szilárdan jegecedve látnók kialakulni a megvetéssel lenézett régi világrend romjain, — az egészen megifjudott és mindnyájunk által várva-várt új világot.

Pedig ennyit jogosan követelhetünk.

Tudjuk, várjuk azt is, hogy gyökeresen át kell alakulni a társadalmak életének, ami rongy és cafrang századok folyamán testéhez tapadt — annak leszakgatása csak természetes és az emberi méltóságnak minden munkaközben való kidomborítása, megbecsülése, értéke, kell, hogy jellemvonása maradjon a huszadik század borronáló nagy munkájának; ámde az ez irányban induló törekvéseknek, az előlegező reménykedéseknek nem dobhatjuk oda könnyelműen azokat a magasabb értékű kincseket, azokat az eszményi belső gazdagságban fénylő drágaságokat, melyek a *boldogulást* kereső embert a régi világrend nyomorúságai között is megnyugtatták, boldogították.

Ezek a kincsek örökké maradandó becsüek, mert a szívnek, a léleknek, a magasabb stílus emberi gondolkodásnak, szóval az egész embernek elidegeníthetlen tulajdonai, melyek nélkül minden új építés, megújulás csak képzelgés s állandóság igényével nem léphet a küzdelem terére.

És mivel ezeket a kincseket veszélyeztetik, sokszor sárba is tapossák azok az uralkodni vágyó „izmusok,” melyekről szólottam vala: azért iram cikkem homlokára a „Jelszót” s hívok mindenkit gondolkodásra, tanúságtételre.

Az idő legalkalmasabb ma minálunk erre.

Új vezér, erős férfiú állítottatott a kormányzás élére, kiben az embert szeretet, a férfit bizalom és megbecsülés, a főpásztort tisztelet és reménykedés, a kormányzót nagy dolgok után való vágyakozás és az idő teljességéhez mért várakozás különböző érzelmei veszik körül.

Azt gondolom, teljes joggal fordult feléje minden vágyakozás, minden remény és várakozás.

Ember, férfiú, főpásztor és kormányzó mind ott van előttünk lerajzolva abban a nyitott könyvben, mely eddig való életéből törekvéseit, tényeit, viselkedését, elvi alapon kimért utirányát tárja fel előttünk.

S aki eddig a munkát nem egyedül magáért a munkáért, szerette és becsülte, — pedig már ez is nagy szó, — hanem azért, mert munkájával, szorgos tevékenységével hatni kívánt szélesebb mezőkön, építeni akart a közboldogság nagy területén másoknak, az egyetemes közjó megteremtésével: az bizonyára megnyilvánította a tevékenység egész területe a felelősség nagy és magasztos terheivel kapcsolatban, tudni fogja, hogyan kell a romokon újra építeni, miképen és mily módon szükséges külső és belső

megerősítésén dolgozni ennek a kálvinista egyháznak, mely — lenyűgöző szegénységében — a torlódó áramlatok hullámaival nem birt veszteség nélkül megküzdeni.

Különösen a lelkivilág megingott egyensúlyának helyreállítására fordítsa figyelmét.

Mint hivatásszerű pap, tudós és lelkiismeretes hittanár jól tudja, mit tesz az: a tömegek-nél a *belső embert* visszaadni önmagának s az ifjuságot erős magyar református *nevelés által teljesen előkészíteni az életre.*

Ez a két pont az, melynek istápolásával *új világot* kell teremteni.

S aki ez álláspontra helyezkedve képes megbirkózni a mai világ elszomorító és durva áramlatával, vagy legalább elég erős az alapokat lerakni: az ércnél maradandóbb emléket emelt magának.

Jó lélekkel valljuk, hogy a mi kedves főpásztorunk *Eröss Lajos, erősebb* leend a maga nevével is, melyet pedig *erősnek* lenni eddig is megbizonyított.

A tudományokban, felfedezésekben, találmányokban, a szellemi fölény nagyságában különleg megnyilatkozó emberi élet csodálatos és bámulatra méltó ma és mindezekben kifejezésre került erő, hatalom és uralom soha sem volt még szembetünőbb; de a tudásvágytól megmozgatott lelkek — elkapatva talán a tapasztalt sikertől, — tisztán csak a földet nézik, ide kapcsolják be létezésük és boldogulásuk minden törekvését azt mondván, hogy: egyedül az anyagiakban, gazdagságban, kényelemben és élvezetekben határozódik a boldogság.

És az egészben az a nagy szerencsétlenség, hogy a tömegek kerültek erre a csapásra. De vezették őket tudatosan, erre az utra, hol a legtöbb esetben rosszhiszeműleg tovább viszik, mesterségesen ölvén ki lelkéből a nemesebb indulatokat, fojtván meg benne a legszebb és legmagasztosabb ideálokat, melyeket a hit, a benső vallásosság termelt eleddig számára.

Mindezt pedig a legnépszerűbb és mondjuk a maga igazságában legideálisabb jelszó, a *Szociálizmus* jelszavával cselekszik meg vele.

Csendes és szelid lelkekben foganhatott s valóban ezekben fogant meg s onnan kelt szárnyra a szociálizmus. Egy szép álmom, egy magasztos eszmény vala ez kezdetben, melynek tiszta lényege: csupa jóság, mérő szeretet és jó akarat.

Ezek jegyében ismerem, tartom én azt valóban ma is kiegyenlítő, boldogító és szervező erőnek s a nemesen érző nagy lelkek ilyen

irányzattal állítják azt be a világ átalakulás folyamatainak nagy országutjára; ámde mit várjunk ez átalakulástól, ha nem ezek a lelkek jutnak a társadalomnak élére, ha a még szellemileg is fejletlen tömegek lelkéből kilopják mesterségesen a szociálizmus lényegét, mely tulajdonkép megegyez a keresztyénség lényegével, s megszűnvn hinni, szereálni és szent ideálokért hevülni a tömeg, csak a maga anyagi durvaságában mutatkozik be, azt hitetvén el a gondolkodó elmével, hogy ime a szociális eszmény megvalósulása olyan iszonyu rombolásokat s banditaszerű erőszakosságokat feltételez, melyeket csak teljesen elvadult, emberietlen lelkek vihetnek véghez.

Jaj ennek a magasztos eszménynek, ha egyszer ide jut! Ez jelentené a szociálizmus csődjét, egyben a hit nélkül való emberiség boldogtalanságát s az emberi társadalmak életének gyászos visszafejlődését!

Ennek utját kell állanunk, nemcsak egyetemes emberi és keresztyéni kötelességből, hanem abból a reformatori elhivatásból is mely a magyar kálvinista egyházat minden emberi jognak kiterjesztéseért az emberi méltóságunk minél tisztább kőmborításaért vívott harcban vezérszerepre elkötelezi; hiszen, mikor a reform. egyház a maga hatalmas, emberboldogító és bibliai alapon teljesen letisztult, kiforrott krisztusi elveivel beilleszkedett az emberi társadalom óriási gépezetébe: egy minden idők jelenek megfelelő s örök érvényű szociális kovásznak lett őrizőjévé.

Sőt ki merem mondani, hogy a nagy átalakulások követelményeihez képest, a világosság sugarai által fölkellett forrongás, a neme-sebb érzelemben vett *forradalom* első harcosává avatta fel magát.

És ha ez így van, ma is teljesíteni kell kötelességét.

Nagy munka vár reá, mert a szociálizmus eszményi világát köteles újra alapozni; a boldogulás utján tolongó tömegeket eljuttatni oda, hol — még a küzdelmek közepette is — megnyugvást talál; hol visszanyeri lelkének egyensúlyát, megtalálja lelkének elveszett drága kincseit, a hitet, vallásosságot szeretetet és szelid reménységet.

Hiszen, ha az elavult világrendben a vallásos hit lehetővé tudta tenni az igazságtalanságokban való megnyugvást is; — csak ezen hitből származó erények képesek biztosítani annak az új társadalmi berendezkedésnek tartós-

ságát, melyben már ezek az igazságtalanságok nem találhatók.

Munkálkodnunk, küzdenünk kell tehát a vallásos hit újra élesztéseért. Hol a tömegekben megfagyott a szív s eldurvult a lélek; — éltető melegséggel jótékony dobogásra ébresszük azt és a lélek érdeségét csiszoljuk simára a neme-sebb indulatok beplántálása által.

Mindezek felett a jövő nemzedék életét kös-sük a magasabb ideálok szolgálatához, azoknak megbecsüléséhez.

Iskoláinkban, fent — és alant — ne tanítsuk a vallást, hanem a tanítás eszközével vallásos hitben neveljük fel az egymást követő nemzedékeket.

Minden tanító apostol legyen a valástani anyag kezelésében s prófétai szent ihletséggel gyurja, alakítsa a fogékony sziveket hogy valóban képessé tétessék az a növekedő ember hinni, szeretni, remélni.

Az a tanító, az a pap úgy neveltesse, hogy amidőn értelmes fővel, ifju, meleg szívvvel kikerül a főiskolából s beállítatik az élet nagy munkájának birodalmába; tudja és érezze a maga szép és magasztos küldetését; érezze a terhet, mely vállaira nehezül, a nagy felelősséget, mely lelkét terheli; ismerje meg kötelességét, mely nem szorítható be a hivatalos keretek sablonos határai közé, hanem ezeknél sokkal több, sokkal nagyobb területre terjed, hiszen Isten országát nem lehet „hivataiból“ megépíteni.

Ilyen vágyak és remények istápolásával üdvözöljük a püspöki új kormányzatot.

Sinka Lajos.

KÖZÉLETÜNK.

Templomszentelés a mosnicai kincstári telepen.

Lélekemelő, magasztos ünnep színhelye volt f. hó 6-án a tiszántúli egyházkerület egyik legújabb kis egyháza: a mosnicai kincstári telep, melyet Darányi Ignác földművelésügyi miniszter a kiirtott őserdő helyén 1903-ban létesített. A telep 4000 kat. holdon Temesvár alatt, attól keletre 7 km. távolra esik, a buziási országut két oldalán hosszú sávban le egész a Temes folyóig. Körülötte csupa oláh községek, benne az egyetlen magyar sziget Mosnica.

Ennek a magyar szigetnek a m. kir. kincstár által

épített új templomát szentelte föl dec. 6-án nagy örömmel és lelkesedéssel a gyülekezet, mely hetekkel előbb készült már ez emlékezetes református és magyar ünnepre.

Különös jelentőséget és diszt adott ez ünnepségnek egyházkerületünk új püspöke *Eröss* Lajos főtisztelendő ur, ki gyengélkedő egészségi állapotában a zord teli idő ellenére is megtette a nagy és fáradságos utat, végtelen örömet szerezve ezzel nemcsak az ünneplő gyülekezet, de a délvidék összes kalvinistáinak, a kik mindent elkövettek, hogy méltóan fogadhassak szeretett püspökünket.

A püspök az istenitisztelet végzésére fölkért lelkészekkel és vendégekkel, Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnok kíséretében Temesvárról érkezett a medvesi allomasra, hol a megye nevében Somogyi Gyula központi főszolgabíró üdvözölte lelkes szavakkal, melyre a püspök meghatottan válaszolt. A fogadtatás után hosszú kocsisorban, 50 lovas legényből álló banderium kíséretében vonult a menet a telepés község felé, hova a harangok zugása közben érkezett a templom elé, hol Szombathy István helybeli lelkész fogadta a püspököt és vendégeket. A lelkész üdvözítő szavaira a püspök rendkívüli hatást keltett beszédében köszöntötte a délvidék kalvinistáit, akik riadó lelkes éljenzéssel több ízben is megszakították a tartalmas beszédet.

Ezután rövid pihenésre, melegedésre a lelkészlakba mentek a vendégek, hol a fiatal papné szíves vendéglátással terített asztallal várta a gyülekezet kedves vendégeit, akik között a püspökön kívül ott voltak Rózsa Sándor egyházkerületi pénztárnok, Futó Zoltán az esperes képviselő, Szabolcska Mihály, Fekete Gyula, Hamar György lelkészek, Takaró Imre tabori lelkész, Dr. Zsedényi Béla osztálytanácsos Darányi Ignác földművelésügyi miniszter képviselő, Janossy Győző jászágóügyi elnök, Dr. Bajthay Mihály, Dr. Nagy Urban, Rethiály Jenő, Nemeth József titkarak, Mattyasovszky Oszkar, Bernath Sándor kinstári tisztviselő, az aradi jászágóigazgatóság képviselő, Somogyi Gyula és Fabry Geza főszolgabírók Temesvármegye képviselő, a vadászterdei, torontalvasarhelyi és szaparyfalvai egyházak küldöttségei és sokan mások.

A lelkészlakban való rövid időzés után megkezdődött a lelkemelő istenitisztelet. A templomot zsúfolásig megtöltött közönség, kik között az alföld s a délvidék számos közsegeiből jött nagyon sok vendég volt, enekiesé után Eröss Lajos püspök méltóságos alakja jelent meg a szószéken. Ahitatos buzgósággal leste az egész gyülekezet a püspök ajkáról szárnyaló magvas imádságot s buzgón, lélekkel imádkozott vele mindenki. Majd Futó Zoltán szentesi lelkész prédikált, ki a töle megszokott elragadó ékes szólasát pazarul ragyogtatta a halás hallgatóság előtt. Prédikáció után Fekete Gyula nagyikindai lelkész ágendázott hitből-hitet gerjesztve,

erősítve, mely után Hamar György vadászterdei lelkészrel kiosztották az urvacsorát, melyet legelőször a püspök vett föl. Ezután Takaró Imre temesvári tabori lelkész keresztelt s végül Szombathy István helybeli lelkész imádkozott s áldotta meg a gyülekezetet és felzendült: Légyen te köfalaidban csöndesség és jó békesség! . . .

Istenitisztelet után 300 teritékes közebéd volt az óvoda és iskola termeiben. Az ebédet az egyház házilag állította elő, ugyszólván minden kitélt közadakozásból, s ami önként értetik főző asszonyokért sem kellett a szomszédba menni. Kilenc 30 literes fazékban főtt 80 tyukból a csigaleves, 4 nagy bográcsban a borjupaprikás s négy kemencében a malac és szárnyas sütek.

Az ebédet számos felkészítő fűszerezte. Futó Zoltán Eröss Lajos püspököt köszöntötte föl, mint felkelő napot, ki első sugaraival a hegyen épített városokat ragyogja be. Eröss Lajos Darányi Ignác földmiv. minisztert köszöntötte föl, hízélgés nélküli igaz szavakban emlékezve meg érdemeiről, eredményes szociálpolitikai tevékenységéről, mely csöndben hallgatott hatalmas beszede végén ez új gyülekezetet, lelkipásztorát, a délvidéki magyarságot éltette. A zugó éljenzés elcsillapulta után egy mosnicai földművelő Kelemen János, keresetlen lelkes szavakban tolmácsolta a nép tiszteletét és szeretetét lelkesedéssel választott püspöke Eröss Lajos iránt. Ezután Szombathy István lelkész méltatta a mai napot, mint a délvidéki reformátusság egyik föltámadási ünnepét, amely egyuttal biztató reménye a magyarság e vidéken való föltámadásának, a püspök és a miniszter képviselője előtt tett fogadást az egész gyülekezet nevében, hogy reformátusok és magyarok maradnak. Majd Papp Sándor egyházgondnok megköszönve fáradságukat, a fungáló lelkészeket éltette. Bajthay Mihály és Nagy Urban jászágóigazgatósági titkarak értékes beszédekben, lelkes szavakkal buzdították a telepéseket magyarságuk megőrzésére. Ekkor Futó Zoltán állott fel ismét s a távollevők, de lélekben velünk jelenlevők közül kerületünk dicsekedését, méltó büszkeségünket gróf Degenfeld József főgondnokot köszöntötte föl, akit az egybegyültek táviratilag is üdvözöltek. Végül Szabolcska Mihály mondta „az ebédet készítő asszonyokra és a kerület első papnéjára püspök urunk feleségére, kit szintén táviratilag üdvözöltünk. De nem maradt el Dombi Lajos esperes atyánkról s nagy érdemű egyházmegyei gondnokunkról Fekete Márton urról való megemlékezés sem, kiket szintén üdvözöltünk.

Az egész közebéd lelkes hangulatban tulcsapott a szűkebb felekezeti korlátokon, lelkes ünnepe lett a magyarságnak, a magyar nemzeti eszméknek s így lett a mosnicai templomszentelés mély és maradandó hatásúvá.

Ebéd után bucsuzott tőlünk szeretet főpásztorunk, de csak a viszontlátásig, mert a tavasszal püspöki lá-

togatását ígérete szerint ezen a vidéken kezdi meg s az a lelkesedés, amellyel szavait fogadták, bizonyosága annak, hogy az a püspöki látogatás nagy hiányt fog pótolni s megtermi áldásos gyümölcseit a közegyháznak, a hogy megtermi a mosnicai templomszentelés is!

J.

„Furcsa költségvetés.“

Nro. II.

Ama bizonyos „tiszántuli“ levélíró babérjait egy másik ismeretlen férfiú megirigyelvén, a „Magyar Szó“ című hirtlap 282-ik számában szintén szerencsét próbál, ha valahogy rést üthetne főiskolánk és egyházkerületünk költségvetésén. Mindig sajnáltam az olyan embert, aki kontár kézzel a jól megkonstruált gép kerekei között szeret kotorászni. Az ilyen vakmerőségnek megszokta adni az arát az okvetetlenkedő ember. Így járt azzal „Dr.“ ur is, aki be sem várva a „tiszántuli“ felszólalásának sorsát, tétőzkodás nélkül „felületes“ és „botránnyos“ munkának akarja minősíteni a költségvetési munkálatokat. Hát a papir türelmes, elbir bármely fenhangu, ágaskodó kritikát is, melyről nehéz eldöntennem, hogy tudatlansága vagy vakmerősége-e nagyobb? Épen azért arra a kiméltre, mely a jóhiszemű embernek különben kijárna, Dr. ur nem számíthat, mert jóhiszeműségét épen úgy kétségbe vonom, mint a hogy teljes tájékozatlanságát s ama törekvését bebizonyítom, melynél fogva egyéb célja sincs az okvetetlenkedő ócsárlásnál.

Általánosságban megjegyzem, hogy Dr. ur. abban az erős tévedésben van, mintha a költségvetés egyuttal számadás is volna. Különbözik nem írta így: „Hova lett a tőke? sehol semmi tájékoztató.“ A gazdasági eredményt, a kialakult kedvező, vagy kedvezőtlen zárlatot az évi számadáshoz csatolt kimerítő kimutatás mérlegeli, indokolja és igazolja, mely úgy a bevételi, mint a kiadási fő és alcimek záró összegeit összeméri az előirányzat megfelelő címeivel. Ilyen kimutatás az 1907. számadáshoz is volt csatolva. Számadásaink a mellékletekkel együtt csak öt évenként nyomtatnak ki. Sokba kerül a nyomás, az 1906. évi számadás kinyomatásáért 900 korona körül fizetett a pénztár; de a költségvetés összes konstrukciója a már lezárt, megvizsgált, felülvizsgált és helybenhagyott s mint említém, megokolt számadásban jelentkező adatokon épül. S ha már valami alakulás meg volt indokolva ott, hol annak helye van, a számadásban, azt itt a költségvetésben szükségtelen, sőt lehetetlen ismétlni, mert akkor a költségvetés munkája szertelenségbe csapna s úgy járna mint Dr. ur, aki folyvást a maga lábaiban botorkázik.

Bár ismétlésbe esem, ki kell jelentenem, hogy sem a 16,000 koronás gymnasiumi segélyzés, sem a bölcsészeti fakultáson egyházkerületileg alapított tanszék javadalmazására elszakított összeg nem a kellegiumi pénztári segélyezése. Ezt a kollegiumi pénztár nem is kezeli. Ambícióját képezte a kerületnek, hogy ő is, qua kerület, tanszéket alapítson. Az ambíció a legnemesebb volt. S mivel más fedezet nem volt reá: a megtakarított államsegélypénztár bizonyos évi hányadát rendelte elszakítani erre a célra, az 1907. évi őszi e. ker. gyűlés. Ez ellen akkor kellett volna tiltakozni és nem most. S ha a költségvetést az egyházkerület rendelkezése értelmében állítjuk egybe: azért az nem „felületes“ és nem „botránnyos“ munka. Hogy az akadémikus és járatlan Dr. urat valamennyire informáljam: közelebről közre fogom bocsítani az 1907. évi számadás tételeinek indoklására vonatkozó kimutatást is, ott megtalálja a tőkepadások okainak megfejtését. Az a 40%-os hozzájárulás pedig nem 1909-ben kezdődik, hanem 1908-ban már elkezdődött. Utalok előbbi közleményemre, hol az összeget is jeleztem.

Azt állítja Dr. ur hogy „alapos vizsgálat és összehasonlítás alapján kitűnik, hogy a tőkecsontítás megtörtént az egész vonalon.“ Mit? Dr. ur csinálta volna ezt az „alapos vizsgálatot és összehasonlítást?“ Ugyan, ne ámitsa magát. Minket ugyan nem ültet fel. Bele kukolt itt is, ott is a számok tömkelegébe s bár nem találja fel magát benne: kritizál. Hát az ugyan még nem hiba, ha valaki valamit nem tud; valamihez nem ért; de ha mégis a Cato censor székébe akar kapaszkodni: ez már, főként ha maliciából történik, ostromozandó bűn, melyről a vásott természetű gyerkőcre emlékeztető típusokat le kell szoktatni.

No, de hát Dr. ur példákkal illusztrál. Nézzünk szembe valamennyi illusztrációjával.

Azt írja Dr. ur, hogy „a főiskola tőkepénzei kumulatív ugyan, de tizenkét csoportra osztva kezeltetnek. Ez nem így van. Ez fogalomzavar. A tőkék igenis, közös kezelés alatt állanak, de nem 12 csoportban kezeltetnek. Az alapítványok és nem a tőkék keletkeznek 12. sőt ma már 13. pénztári csoportban, ebből az V. és XII. pénztári csoportba külön-külön besorozott 103, illetve még 72 alapítvánnyal, úgy, hogy ma tulajdonképpen 186 csoportról lehet szó, mert ennyi külön alapítványi gazdasága van a pénztárnak.

Az építettő pénztár (VII. Cs.) vagyonaadását eléggé illusztráltam s indokoltam a másik közleményemben. Tessék ott elolvasni. A VIII. csoportra nézve nem érti Dr. ur, hogy az 1908. évi előirányzat 211 k. 41 filléres deficitje hogyan okozott 4737 k. tőkepadást. A fentebb jelzett hibás alapon állva, ezt nem is lehet megérteni. A kis hamis, az adatokat innen állította össze: az 1908. évi előirányzat 40. lapján megtalálta

72

hogy ott a VIII. csoport vagyoni ereje 351,509 k. 38 fillér volt; már az 1909. évi előirányzat ugyanazon számu lapján pedig csak 346,772 k. 10 f. Ebből ő azt állapítja meg, hogy 4737 k. (és 28 f.) tőkeapadás állott elő, amit ő sem nem ért, sem megengedhetőnek nem tart. Pedig érteni is meg lehet érteni, sőt meg is lehet engedni.

Nevezetesen a VIII. pénztári csoport (tápintézeti alapok) 1906-ról átjött pénz ereje, tőke és készpénzben 351,509 k 38 fillér volt; ebből 5090 k 53 f. készpénz, tőke pedig 346,418 k 85 f. Ebben az évben ennek a csoportnak 7206 k 13 f. vagyonnövekedése állott elő. Mindezek láthatók a kibocsátott, nyomtatott 1906. évi számadás 19-ik lapján, a táblázaton.

Az 1909. évi előirányzat adatait az 1907. évi zárlat adja. 1908-ra, az 1907. évi zárlatban a VIII. csoport összes vagyoni ereje 346,772 k 10 fillérre szálolt: ebből készpénz 5458 k 24 f. A jövedelemköltség-eredmény számadásunkban éppen 4737 k 28 fillér jövedelemhiányt tüntet ki. Hát bizony ha a jövedelem nem fedezi a költséget: muszáj a tőkehez nyulni. Lehetett is, több okból. Nevezetesen egy-egy közbeeső évben kedvező gyarapodás szokott mutatkozni. Ennek a rovására mehetett a túlköltség, melyre a tápintézeti bizottság elnöke mindig póthitel szokott kérni. Azt nem teheti a kezelőség, hogy az élelmezés összebontása újabb megújításokat eszközöljön. Akkor lenne még lármá, ha a diákok ebben maradványok. Azt sem teheti a kollégium, hogy *mihelyt* deficit mutatkozik, *azonnal* feljebb emelje a tápintézeti díjakat. Mert akkor más oldalról lenne zugás. Bizony a gazdasági tanács, vagy a pénztári hivatal se fedezheti a magáéból a deficitet. Csak arra kell vigyazni, hogy ha állandóvá válik a hiány: még a díjak emelése arán is fedezetről legyen gondoskodva. Ebben az irányban az előmunkálatok meg is tettek. Itt is az az eszmezavar vezette bele a hibakeresés betegsébe Dr. urat, hogy confundálta a számadást a költségvetési munkálattal.

Következik az „egyes alapítványok kezelése.”

Nro. 1. „Az Armós alapnak gyarapodnia kellene 350 koronával, foy pedig 220 koronával.”

Armós-alapot akar mondani. Ezen a néven hat alapítványunk van. Nem mondja, melyiknél találta az apadást. Hát apadt biz az, mert a bérloknél 3075 k. haszonbérhátralek maradt. A szükségletet fedezni kellett; költött hát az alap a tőkéből, mivel a hiányt hiába kértük volna a Dr. ur zsebéből. Azóta a hátralek per utján behajtatott, a késedelmi kamattal együtt; annalfogva a folyó év számadása rendjén ká pótolva lesz a mult évi apadásért valamennyi Armós-alap. Tessék majd kivarni.

Nro. 2. A Baku alapítványnál 348 k. apadást jelez. Ilyen alapítványunk nincs. A lehető sajtóba rej-

télyének találgatása után sem tudok reá jönni, hogy melyik alapról akar szólni. Az összeg sem igazít nyomra. Itt hát. „Mehr Licht!” Azonban ha bárhol is mutatkozik apadás: a nro. 1. alatt előadottak megfejték a talányt. Nro. 3. A Margittay-alap földje eladatott. A hasznobére 1908. évre befolyt. A vételár is be van már fizetve. El nem sikkad, mert vigyáznak arra tisztelt Dr. ur önön kívül mások is. Aztán a magunk lelkiismerete sem pusztult még el. A költségvetésbe azonban nem jöhetett be a miatt, mert gyakorlatba vett eljárásunk szerint csak azok a tételek jönnek be az előirányzatba, melyek a költségvetés alapját képező lezárt számadásban már előfordultak. A vételár pedig csak a folyó évben jött be, tehát az 1907. évi számadásban nem szerepelhetett. Az 1908. évi zárlatban megtalálja a vételár a maga helyét, megnöveli az alap 545 k. 15 f. tőkéjét s kapni fogja utánna az alapítvány a megfelelő kamatosztalékot, de semmi esetre nem vész el. S ha a Margittay-alapnak több lesz a bevétele az előirányzottnál: ezen ne busoljon senki. Nro. 4. „Több olyan alapítvány, melynek a jövedelme még tőkésítendő, 1908. évi jövedelme dacára 1909-re fogyott.” Így általánosságban tartott állításra nincs mit felelnem, tessék megnevezni az alapítványt, csak aztán az is a *Baku* alapítvány sorsára ne jusson. Az az állítás, hogy valamely alapítvány az 1908. évi jövedelem dacára apadt. képtelen beszéd. Az 1908. évi jövedelmet meg én se látom, nem hogy Dr. ur láthatná.

Nro. 5. „A 17. sz. a. Alapítvány 8283 koronával eltűnik.” De hogy tűnik. Az Erzsébet királyné-alapot akarja Dr. ur így megtisztelni. Tessék odább is keresgélni, aztán reá jönni, hogy a 69. folyó szám alatt 8656 k. 35 fillérrel (tehát 372 k. 76 f. gyarapodással) ott van a szép alapítvány. Az alapítvány a számadásban a 69. sz. a. találta meg az elhelyezést. Azert tettük oda a költségvetésben is. Tessék csak utánna nézni.

Nro. 6. „Tény, hogy pár év előtt némi zavarok mutatkoztak a főiskolai pénzkezelés körül” stb. Hát ez az állítás szarazon mondvá hazugság. Itt semmi néven nevezendő zavarok nem mutatkoztak. Egy már rég elbocsátott tisztviselő a pénztárnok kárára követett el meg nem engedhető cselekményt. De ez nem érintette a pénztárt sehol. A gazdasági tanács sem spórolási szempontból, de a miatt nem látta szükségesnek annak az „idegen szakértői vizsgálat”-nak a megtartását, mert bőséges alkalma volt meggyőződni arról, hogy a pénztári kezelés kifogástalanul rendben van. Az meg éppen merész állítás, mintha a felülvizsgálat megtartása céljából bárkinek is bárminő tekintélyt kellett volna latba vetni. Itt a tájékozatlanság, az események nem ismerése ugyancsak megtévesztette Dr. urat. Mert a dolog úgy történt, hogy a „latba vetett befolyás” ellenére is az egyházkerületi közgyűlésen a megtartás kérdésében az.

igennel és a nemmel szavazók éppen egyenlő számmal voltak; s bár az igazgatótanács is feleslegesnek találta a 4000 korona költséggel járó felülvizsgálat megtartását: az elnöklő gr. Degenfeld József főgondnok szavazata döntötte el a kérdést. Így aztán a felülvizsgálás csakugyan megindult, s folyamatban is van. E szerint nem volt szükség senki befolyásának a latba vetésére. Megvallom, hogy akkor még érzékenyen vettem volt a dolgot. Most pedig hálát adok Istennek, hogy ide dőlt a kérdés. Mennyi sugás-bugásra adott volna alkalmat, a Dr. féle észjárásuak közt, ha a főgondnok nem ur így dönt! Semmi okom sincs félni ettől a felülvizsgálattól, mely végtére kezelési rendszerünk kérdésével is hivatva van tüzetesen foglalkozni. A várható eseményeknek azonban csak annyiban akarok elébe vágni (világért se Amerikára gondolok), hogy „Tiszántuli“ és „Dr.“ urak megvigasztalására azt fogom proponálni, hogy a 4000 koronás felülvizsgálati költség az — — — államsegély pénztárra háríttassék . . .

Dr. ur pedig ez uttal kövesse meg magát és jövőre legyen óvatos, hogy képtelen állításokkal, becsmérlő kijelentésekkel senkit ne ócsároljon, ahoz nincs is joga, de meg uri emberhez az nem is illik. Ha látni akar: legyen szerencsénk, nézzen szét nálunk bármikor, szívesen látjuk őt is, mást is. Sőt indítványozni fogom, hogy ezentul a számadások a helybenhagyások után 15 napig közzemere tétessenek s erről a nagy közönség a „Magyar Szó“ nevezetű hirtapban, a díjazandó hirdetéses oldalon értesíttessék. Így bőséges alkalma lesz egy Tiszántuli mint Dr. urnak, hogy kikerülje, hogy fejőre olvassam a költségvetéshez tévesen adressált jelzőket, melyek csak az ő kritikájukra illenek, t. i. „felületes és botránys.“ Meg lesz elégedve t. Dr. ur?

Rózsa Sándor,
egyhker. és koll. pénztárnok.

K Ü L Ö N F É L É K .

Konventi levél.

Kedves Barátom!

Ne kívánj tőlem semmi levelet, de főleg közállapotainkról szóló tudósítást ne. A mi helyzetünk így egyénenként is keserves, de midőn összegyülünk, egyenesen kellemetlen. Most Garamvölgyinek jött meg az ideje s az a boldog a kinek nem kell törődnie semmivel, még az imádkozott haza és a szent egyház ügyeivel sem. Mit

ér még a prófétai szerep is, a mit Bánffy végez? Lángszavakkal beszélni boldogabb időkről, melyben mindnyájan megértettük egymást meg rázóan rajzolni a veszedelmet, a melyben forgunk és segélyt kérni azoktól, a kik a veszedelmet okozták s a kik közállapotaink romlásáért a felelősök. Mégis megtapsoltam ez a megnyitót, mert egy nagy léleknek őszinte szavai és kényszerítései azok. De mit érnek, midőn mi magunk is kertelünk és magunk is egyenellenek vagyunk?

Én rám legalább rosszul hatott a „Ne temere“ vita. Elcsépelet dolog ez s szerintem is az ultramontanizmus hibás sakkhuzása. Éppen mint a hírhedt néppárti kirohanás a Koczurek ügyben. Még egy-két ilyen kísérlet és nagy a hitem, hogy mi kerülünk felül. Mind a két dolog első sorban az államot érdekli, de mind a kettő gyors kezelést kíván. Éppen azért semmi értelme nem volt a halasztó eljárásnak, melyet most gr. Tisza képviselt, Darányi, Nagy Dezső buzgón támogatót s csak köszönettel tartozunk gr. Degenfeldnek és Erössnek, hogy egy kissé szabadabb hurokat is mertek pengetni. Milyen kár is, hogy ez a gróf nem akar politizálni s nincs kedve tiszem fel miniszterelnökségre aspirálni. Milyen kár az is, hogy másoknak ellenkezőleg éppen erre van kedvük . . . De legnagyobb kár a benső egyenletlenség és ilyen az Orle. ügyével való eibánás.

Nagy Dezső és társai a kifárasztási eljárást ohajtják a lelkészi karral szemben alkalmazni s a konvent a helyett, hogy elutasította volna magától a felkinált szerepet, vagy erős elhatározással ketté vágta volna a gordiusi csomót: most sakkban akarja tariani a párságot 1600 papot, a kikkel más téren meg csatát ohajt nyerni.

Azonban az is lehet, hogy ezek az urak egyáltalában nem akarnak nekünk és a magyar-eagnak csatákat nyerni.

Summa summarum, megfújtuk a riadót és magunk is összekülönböztünk. Élveztük azt az isteni látványt, hogy Degenfeld és Tisza ismét szemben állottak egymással és papjainknak is megmutattuk, hogy kie a hatalom és a dicsőség.

Végül kiosztottuk az adózási és más segélyeket, melyek felemeléséért tárgyalni fogunk Apponyival. Honny soit qui mal y pense.

Naiv lelkek, a kik még mindig a mindenható konventről értekeztek. Egyébb bajotok se legyen.

Vénfalusi.

— **Nagy József pályadíj nyertesse.** Ez évben lelkészek és tanárok pályáztak a Nagy József utazási ösztöndíjra, melyet több jeles társai közül Veress István bihari-örszegi lelkésznek ítélte oda az alapítványi bizottság Veress István a nagyvárosi egyházak életét fogja tanulmány tárgyává tenni s e végett Berlinbe fog kimenni, onnét Genf-be megy átál Kálvin emlék leleplezésére, hol a diakonissza ügygyei szándékozik foglalkozni.

— **A Ballagi Aladár beszéde.** A költségvetési vita során ritkán hangzott el még olyan minket érdeklő beszéd, mint a Ballagi Aladáré. A nagy történettudós elsöben azt igazolta, hogy a 48-iki férfiak s azok között Kossuth nem is voltak olyan forradalmárok. Azután azt, hogy a 48. XX. a kath. főpapság tudtával a tényleges szekularizáció helyett jött létre s hogy ezt a 48-at gróf Apponyi Albert fogja megvalósítani. Háládatlanság azért ellene nekünk állást foglalni. Mondott még Ballagi több érdekes dolgot is, de azok között csak egy van, ami felett nekünk is érdemes lesz tündezödni s ez az, hogy mi midön egyfelöl az államsegélyt szorgalmazzuk, másfelöl autonomiánkat takargatjuk, lehetetlen dolgokat mivelünk. A mit ezenfelül mondott Ballagi, arra könnyü megfelelni, de ebben a kegyetlen szemrehányásban van valami igazság. Annyi igazság, amennyi abban a szemrehányásban lehet, hogy az ébenháló szegény keresse az ember méltóságát megállítsa. De még ennyi se, mert mi nem alamizsnát kérünk s papjaink nem tehetnek arról, hogy az állami segítségre rá vannak szorulva.

— **A „Magyar Állam“ végnapjai.** Bizony maga az állam is elég csehül vagyon, de nem erröl akarunk most megelekezni, hanem a Lenkay Antal által alapított egyetlen magyar hazafias kath. politikai lapról, melyet elsodort az idök szele és elnyelt a néppárti áradat. Valóságos szegény, hogy ez a hazafias lap a nagy kath. sajtó egyesületi mozgalom és alap dacára tönkre mehetett. De ez nem történhetett máskép. Ez a lap minden kath. hithüség mellett magyar volt, függetlenségi eszméket vallott és a nemzetiségek mozgolódásait szigorú visszautasításban részesítette, még ha azok a kath. táborból jöttek is. Ez volt a büne. A Jurigák pártfogói, néppárt urai egy szép napon megfojtották s most a felekezeti vizsályt szító, pápás politikát szolgáló Alkotmány a mi magyar pápista testvéreinknek a szócsöve. A nagy multu érdemes lap megszüntetése és függetlenségi érzelmü olvasóinak a néppárt részére való átjatszása azonban nem ment valami simán. Ehez a főszerkesztőnek árulása volt szükséges, aki Szemec Emilt és szerkesztő társait a lappal együtt 20,000 koronáért adta volna el. Garayval azt mondhatnánk: „mint

pártütöket, hitlenül“ s volna is benne igazság, mert hülenség és pártütés az, a mi most itt történik.

— **Millió végrendelet.** A mult héten temették Gelléri Szabó János budapest városi ny. tanácsnokot, ki végrendeletében a többi közintézmények és jótékony hagyományok között a debreceni kollegiumnak is nagyobb összeget, körülbelöl 200,000 koronát hagyott. Nagy meglepetést keltett azonban a körülmény, hogy a temetési napján újabb végrendelet került elő, melyben a várt nagy hagyományokról nem volt semmi emlekezett. Ez újabb rendelkezés hamisítványnak bizonyult s ennek megállapítása dr. Antai Géza pápai tanártársunk érdeme, ki a rendörség segélyével a végrendelet hamisítókat izgatott hajsza után le is tartóztatta. Ime a második nagyobb hagyomány, melyet a kollegiumunk volt tanítványainak hálás kegyelete az Alma Maternek juttat. És a kellö idöben, hiszen mint köztudomásu, a kollegium alapjai nem bírják többé a hirtelen mehezödö terhelést. Ez pedig nem a hibás gazdálkodás folytán, vagy holmi förtöcs költségvetés miatt, mikkel a rossz akarat és tudatlanság előhozakodik, hanem a kollegiumbeli intézetek örvendetes fejlődése következtében. Ennek a fejlődésnek még most sem szabad szünetelnie s a bentlakás kitélepitését modern internátusi alapon való újra szervezését egy napig sem szabad tovább halasztani. A nagy hagyományok erre is lökést adnak és a vezetőket tovább határolja és buzgókodásra ösztönzik.

— **Baleset** Csak most értesülünk arról a balesetröl, mely Biky Károly szatmármegyei esperes urat érte. December 2-dikan (nem csuda, hogy milyen ominozus nap ez!) a templomba menet a sikos járdán elcsuszott és térden felül ballabát törte. A balesetnek hire futott csakhamar s megye szerte öszinte részvétet keltett. E részvétben osztozunk mi is és az esperes urnak minél előbbi gyógyulást kívánunk.

— **Sub auspiciis.** Eddig csak tanáraink voltak királygyürüs diszdoktorok. Szerencsére elértük már azt is, hogy tanítványaink is elnyerjék e kitüntetést. Régebben *K. Kiss József* tanártársunk fia is fel volt e címen terjesztve, de nem érte a királyi kegy. Bizonyítványai alapján hivatalos volt, de nem volt választott. Most végre b. e. püspökünknek Kiss Áronnak a derék fia *H. Kiss Pál* belügyminiszteri s. fogalmazó, főispáni titkár a választottak közé is bejutott. Örömmel olvassuk, hogy állami diszdoktorrá sub auspiciis regis címen leendő felavatása elrendeltetett és az f. hó folyamán fog véghez menni. Gratulálunk.

Ujonnán megjelent művek!

H Ó S E Á S.

Theologiai magántanári vizsgai dolgozat.

Irta:

Ceglédi Sándor

velikai-pisanciai református missziói lelkész.

Ára füzve 3.50 korona.

Halotti beszédek és imák

Irta:

K I S G Á B O R

volt pápai református lelkész.

Terjedelme 15 és fél iv. Tartalmaz 71 halotti beszédet és imát

Ára füzve 4 korona.

Megrendelhetők a kiadónál:

K I S T I V A D A R

könyv- és papirkereskedésében Pápán, Fő-utca 21 sz.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

T E M E S V Á R.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legszebb diszfák, cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körút 15. szám

Pianók.

Ára 120 kor.-tól fölfelé.
Részletfizetések 8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentésben.
— 5 évi —
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

Mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos toronaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jókötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcsészakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.*

Rendkívüli fontos újdonság!

Kiadásunkban megjelent a

Bibliai szemelvények könyve

4 táblázattal, 6 ábrával, 12 gyönyörű képpel és 5 színes térképpel.

A biblia újonnan revidált szövege alapján készítette

Murányi János,

péceli ref. lelkész.

A magyarországi ref. egyetemes konvent által 1000 koronával jutalmazott pályamű

Szó- és tárgymagyarázatokkal, rövid ismertetésekkel, táblázatokkal, ábrákkal, térképekkel és képekkel.

Ára csinos és erős fekete bőr vászonkötésben 3 kor.

Amagyarországi református egyetemes konvent 3472—1908. számú körlevélben elrendelte, „Biblia Szemelvények Könyve“ az 1908—9. isk. évi közpiskolai tankönyvjegyzékbe hogy fel-essék. azért kiváló súlyt helyez arra, föltétlenül szükségesnek tartja és elvárja, hogy e kitévő-tankönyv az összes hazai gimnáziumokban, polgári fiú- és felsőbb leányiskolákban, reál- és ipanőiskolákban, továbbá tanító- és tanítónő-képezdékben a református vallásoktatásnál segédkönyvül-alkalmaztassék.“

Felhívjuk ezuttal b. figyelmét a szakkritika által osztatlan elismerésben részesített következő tan-könyvekre .

Tankó Béla, A főbb vallások története és a keresztyén egyház története a reformációig, füzve — — — — — 1 K 80 fill.

Tankó Béla, Egyháztörténeti olvasmányok.

I. kötet. A reformációig	— — — — —	1	„	80	„
II. kötet. A reformációtól kezdve	— — — — —	2	„	—	„
III. kötet. A magyar reformáció	— — — — —	2	„	40	„

E gyűjteménnyel a szerkesztő az egyháztörténelem tanulásához óhajtott segédkönyvet adni, mindenek előtt a **tanulóknak**, de az első tájékozódást kereső nagy közönségnek is kezébe.

Megjelentek és kaphatók :

Hegedüs és Sándor
Debrecenben.

prot. egyházirodalmi
könyvkiadóhivatalában

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, meg azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Revi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:
Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona - Harmoniumok

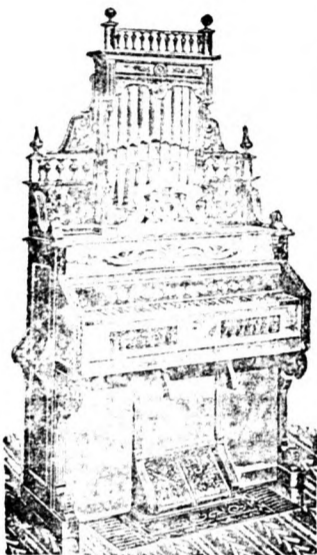
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányu amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. es. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gondola beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes szóló hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

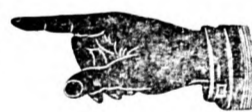
Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szent edények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

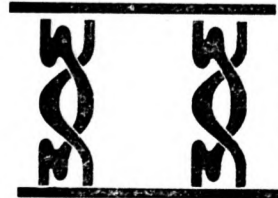
részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körut 29 sz.
Az ev. ref. egyházak szállítója,

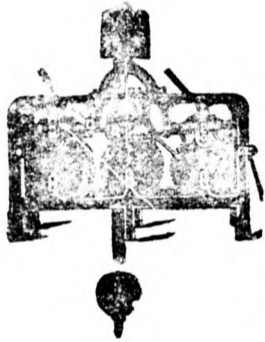

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —
Egyházi készletek, keresztelő edé-
nyek, urasztali poharak, tányérok,
kannák alkalmi ajándékok
nagy raktára.
A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

— gőzerő berendezéssel —
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement
palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott
fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton
és cement munkák. Portland és román cement.
Telefon 308.

Figyelem!

Szőlőoltványt, szőlővesz-
szőt ne rendeljen addig,
míg tőlem árjegyzéket
nem kér! Gyökeres olt-
ványok ezre 140 korona,
Delaware ezre 100 korona.

Czim:

Szigyártó Nagy Mihály

Felsőseged, Somogy megye.

Sesztina Lajos

vaskereskedése

DEBRECZEN, Piacz-utca 23. sz.

Fegyvertöltény-hüvelyek:

Lefauchaux és Lancaster barna, szürke, zöld.

Hüvely dugasz, réz-gyutacs.

Revolver és Flaubert töltények. Ólom-sörét.

Revolverek, Flaubert-fegyverek.

Szétküldés 5 kilós postacsomagokban.

Vaskályhák fa- és szénfűtésre.

Meidinger, Kráder és Friedlandi kályhák.

Főzőkonyhák.

— **A hátralék.** Tisztelettel felhívjuk elő-
fizetőinket, hogy hátralékos tartozásaikat az
esztendő végéig okvetetlen befizetni méltóztas-
sanak. A hivatalos hirdetési díjakról külön szám-
lákát küldünk szét, de a többi hátralékosokat
egyenként nem is győzzük most kiírni s egyelőre
csak e helyen szállítjuk fel arra, a mit régen
teljesíteniök kellett volna: a múlt és folyó
évi előfizetési pénzek beküldésére. És még
itt a mi kerületünkben akartak volna némelyek
új lapot alapítani! A mint látszik, még ez az
egy is felesleges.

Elsőrendű

tenyészképes ezüstnyulak darabja hat korona.
Válaszbélyeget kérek.

Szentjóby Kálmán
debreceni ref. tanító.

Baktai EGRY FERENCZ

Harangöntő

KISGEJŐCZ. (UNGMEGYE.)

Alapítva 1793-ban.

Alapítva 1793-ban.

Kitüntetve : Budapest Hódmezővásárhely Pécs és az országos Iparegyesület által, ezen felül nagyon sok elismerő irat.

Készít

harangokat

Előre meghatározott hangnemben a legmeszszebb menő jótállás mellett, továbbá

vasharang-lábakat
és régi

harangokat,

szabadalmazott forgatható vaskoronákra át-szerel. o o o o o

Tessék árjegyzéket kérni!

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy-
eremmel kitüntetve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piac-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

férfi, fiu és leányka ruha-üzlete.

A járókelőket megállítják a pompázó kirakatok, melyekben iziással és dusan vannak felhalmozva az téli idény legujabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi-ruha üzletnek, mely 56 év óta áll fenn jó hírneve a közön ég körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet belseje, melyben pa arul vannak felhalmozva hazai és külföldi szöve-
tekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra **szabott árak** mely minden darabon ki-tüntetve látható, a leg-pontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalom-mal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesíti és a meg-nem felelő árut készséggel visszaveszi.

Alapított 1845-ben.

Mérték sz int külön osztály

ALAPITVA 1845-BEN.